

פרק כיצד הרגל

מתניתין:

הילוכה, ולשברם.

וכמו כן, הבהמה מועדת להלך כדרכה, ולשבר כלים אגב הילוכה, באמצעות גופה או באמצעות משא שעליה. (2) ואם הזיקה ברשות הניזק, משלמים בעליה נזק שלם. אבל אם הזיקה ברשות הרבים, פטור. (3)

היתה מבעטת ברגלה, והזיקה, הרי כיון שאין דרכה של בהמה לבעוט ולהזיק, ואילו בהמה זאת עשתה כן מתוך כוונה להזיק, (4) אין זו תולדה של "רגל", אלא תולדת "קרן", ומשלם בעל הבהמה רק חצי נזק, כדין "קרן" תמה. (5)

המשנה הראשונה באה לבאר את מה ששינו בפרק ראשון, שהרגל "מועדת" מתחילתה, והיינו, שאין בה צד של "תמות" לשלם רק חצי נזק, אלא מיד בהיזק הראשון שעשתה בהמתו של אדם ברגלה, חייב בעליה לשלם לניזק נזק שלם.

ביצד הרגל מועדת? דהיינו, ה"רגל", ששינו במשנה לעיל [ט ב] (1) שהיא מועדת, ומשלם בעליה נזק שלם, לאיזה היזק היא מועדת?

לשבר בדרך הילוכה, לדרוס על כלים בדרך

הוא, וכך שואלת המשנה: כיצד הרגל מועדת לשבר דרך הילוכה? ומשיבה: הבהמה מועדת להלך כדרכה, ולשבר. כלומר, רק נזק שנעשה תוך כדי שהלכה הבהמה כדרכה, זהו רגל. והרשב"א מקיים את פירוש רש"י. ועל קושית התוס' כתב, שרישא, אף על גב שלא חידשה דבר, בכל זאת, דרכו של התנא לפתוח בדבר אחד פשוט, כדי לסדר אחריו דבר שהוא חידוש. ולכן כאן התחיל התנא במה שכבר נתפרש לעיל, כדי להמשיך לסדר ולפרש התולדות.

3. כמבואר לעיל ג ב.

4. ראה רש"י כאן, ולעיל ב ב בד"ה בעיטה ומה שכתבנו שם בהערות.

5. ואגב שמזכיר דין הצרורות המשלם חצי נזק, הזכיר גם את המבעטת, שגם היא, דינה לשלם

1. כך פירשו התוס'. ואף שהמשנה לעיל פותחת ראשונה ב"שן" ולאחריה "רגל", כתבו התוס', ששן ורגל חשובים כאחד, לפי שדינם שווה, ולפיכך פתח כאן התנא ברגל כיון שבה סיים במשנה לעיל. וראה בהערות בחברותא על התוס' מה שהבאנו עוד.

2. הגמרא שואלת לשם מה המשנה חוזרת על הדברים, ומפרשת שתחילת המשנה "הרגל מועדת" הכונה היא ל"אב" הנוזקין של רגל, באופן שהבהמה מזיקה באמצעות דריסה ברגלה, ואילו ההמשך "הבהמה מועדת", הכונה היא ל"תולדות" של רגל, באופן שהבהמה מזיקה באמצעות גופה או באמצעות שיערה, וכדומה.

ופירשנו את המשנה לפי רש"י. ואולם התוס' הקשו, הרי כבר במשנה לעיל מבואר שהרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה, ואם כן, מה מוסיפה המשנה במה שהשיבה "לשבר דרך הילוכה"? ולכן פירשו התוס', שהכל ענין אחד